

De

Reformatie

God en mens
als bondgenoten

Spreeken is goud

Grijze trends

Wijs met de Bijbel

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie Prof. dr. Ad de Bruijne
(hoofdredacteur), drs. Heleen Sytsma - van Loo
(eindredacteur), drs. Bas Luiten, drs. Janneke Burger -
Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak douglas design
Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie
De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 99

Advertenties
tel. 0529 - 43 88 99 /// info@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen
€ 49,95 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-
- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december
- opzegging van het abonnement dient 1 maand
voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar
schriftelijk of per e-mail te geschieden
(voor 1 december)

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99

*Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.*

Foto cover: Frouckje van der Wal

www.dereformatie.nl

KAMPEN ALS SEMINARIE?

TEKST: AD DE BRUIJNE, HOOFDREDACTEUR ///

Kan de TU misschien beter verder gaan
als seminarie?

Die gedachte bestaat. De theologische
universiteit wil een volwaardige instel-
ling van hoger onderwijs zijn. Dan stelt
de wet eisen aan organisatie, onderwijs
en onderzoek. Die kunnen wringen met
de kleine schaal en met het kerkelijke
karakter van Kampen. Meetellend
onderzoek bijvoorbeeld publiceer je
niet in kerkbladen of populaire boeken,
maar in wetenschappelijke tijdschriften
die kerkmensen niet lezen. Sommigen
vrezden dat Kampen teveel hooi op de
vork neemt en zich teveel aanpast. Zij
opperen de seminarievorm. Als niet-
erkende opleiding heb je geen last van
overheidseisen.

Maar beseffen we wel wat zo'n ver-
andering betekent? Een niet-erkend
seminarie telt niet als wetenschappe-
lijke, academische opleiding. Je geeft
een uitgangspunt op dat onze kerken
altijd hooghielden. In onze cultuur
waarin ook christenen Gods schepping
wetenschappelijk onderzoeken, past

ook wetenschappelijke theologie. Want
Gods waarheid raakt die werkelijkheid.
Bovendien zijn leidinggevend in onze
samenleving vaak wetenschappelijk
opgeleid. Het zou vreemd zijn om aca-
demische vorming in de kerk helemaal
achterwege te laten.

Een seminarie kan ook nooit overheids-
steun ontvangen. Voor studenten zijn er
geen studiefinanciering, geen gunstige
leenvoorwaarden, geen OV-kaart. Ja,
zelfs geen erkend diploma. Wie geen
dominee wordt, heeft niets aan zo'n
opleiding.

Zo'n seminarie kan dus alleen wanneer
de meeste studenten zeker weten dat
zij dominee willen worden, en als alle
kerkleden een eigen opleiding belang-
rijk vinden en daarvoor royaal offeren.
In onze tijd zijn de meeste jongeren van
18 jaar aan zo'n levenskeuze nog niet
toe. Tegelijk zuchten de kerken steeds
hoorbaarder onder de hoge lasten van
het kerkverband. En naast een ver-
ontruste minderheid van kerkleden
die zich roeren, staat waarschijnlijk
een groeiende meerderheid voor wie
kerkgrenzen nauwelijks meer tellen. Zij
vinden diep in hun hart een aparte ker-
kelijke ambtsopleiding nu al onnodig.
Of je dat alles nu betreurt of toejuicht,
je hebt er hoe dan ook mee te maken.
Een realistischer toekomstbeeld ligt
daarom in allianties met andere instel-
lingen en kerkgemeenschappen.
Een seminarievorm voor Kampen? Voor-
alsnog geen goed idee!

IN DIT NUMMER

WEES WIJS MET DE BIJBEL

Hoe gebruik je de Bijbel bij het maken van concrete keuzes en het bepalen van standpunten? Ad de Bruijne laat zien dat we door te groeien in Christus steeds beter gaan begrijpen hoe de hele Bijbel zijn licht laat schijnen over ons leven.

WAT EEN WIJS VOLK!

Naar aanleiding van Deuteronomium 4:6 laat Gert Kwakkel zien dat wijs omgaan met de Bijbel en met Gods geboden onlosmakelijk verbonden is met je met hart en ziel overgeven aan de God van de Bijbel en Hem aanroepen als je Helper.

JONGERENWERKERS

In steeds meer gemeenten wordt naast de predikant ook een jeugdpredikant of jongerenwerker aangesteld. Wat is hun taak en hoe gaan ze daarmee aan de slag? Drie van hen vertellen over hun werk. Hun kernboodschap is dat de kerk jongeren serieus moet nemen.

EN VERDER

584 GOD EN MENS ALS BONDGENOTEN /// **587** COLUMN GRIJZE TRENDS /// **591** WWW.DEREFORMATIE.NL
/// **592** WANDELEN MET GOD SPREKEN IS GOUD /// **598** LOKAAL RAAK THUIS IN DE BIJBEL /// **599** DIT
HEB IK VOOR JOU GEDAAN /// **600** BOEKENPLANKJE /// **601** VRAAG EN ANTWOORD /// **602** KORT NIEUWS,
PERSBERICHTEN /// **603** UIT DE KERKEN

God en mens als bondgenoten

TEKST: HANS SCHAEFFER, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE /// FOTO: FROUCKJE VAN DER WAL

‘Het kernprobleem van de secularisatie wordt concreet in het feit dat in veel opzichten in het kerkelijk leven binnen de GKV niet langer God in het middelpunt staat, maar de mens. In veel kerkelijke discussies en praktijken lijkt het vaak niet de belangrijkste vraag: hoe wil de Here dat we het zullen doen, wat zegt zijn Woord, zijn we bezig tot zijn eer? Maar: wat zijn de (religieuze) behoeften van de mens, hoe denkt hij erover, hoe komt hij aan zijn trekken?’

Deze woorden van ds. Wilschut in zijn brochure *Afscheiding?*¹ vormen de aanleiding voor dit artikel.² Wilschuts beschrijving is fascinerend en dramatisch. Al lezend bekruipt je het gevoel dat er een beweging in gang is gezet, die vrijwel onontkoombaar leiden moet tot een catastrofe. Vele anderen, inclusief ikzelf, hebben deels dezelfde waarnemingen gedaan. Zorgen over de kerk, zorgen over de levenshouding van kerkleden die schijnbaar moeiteloos kernwaarden van onze cultuur als vrijheid, zelfontplooiing, en geluk overnemen.

Wanneer hij en anderen gelijk hebben met hun zienswijze, staat het er werkelijk dramatisch voor met onze kerken. Sterker nog: onze kerken zouden geen kerk meer zijn, maar een religieus genootschap. Kerk is immers per definitie gericht op de Heer van de kerk, naar de letterlijke betekenis van het woord *kuriakè*, van de Heer. Een geseculariseerde kerk is geen kerk. Verliezen we op deze manier als kerk niet ons bestaansrecht, zoals Wilschut letterlijk schrijft (p. 50)?

Concurrenten Deze fascinatie voor de gevolgen van de secularisatie binnen

onze cultuur en kerken heeft echter bij alle oprechte verontrusting een onverwacht nadelige keerzijde. Ze leidt namelijk vaak tot het overnemen van de basale vooronderstelling van de secularisatie. De basisidee van secularisatie is kortweg: God en mens zijn concurrenten, en wil de mens vrij en gelukkig leven zal hij zich moeten bevrijden van God. De secularisatie is gebaseerd op een dilemma: God of de mens – want beide samen, dat kan niet goed zijn voor de mens – en dan wordt het dus ‘de mens centraal’. De gebruikelijk reactie hierop is om God en Gods eer centraal te stellen, en de mens zijn eigen, bescheiden, plaats te wijzen. Daarmee blijft men echter schatplichtig aan de vooronderstelling van het secularisatieproces, namelijk dat God en mensen elkaars concurrenten zijn.

Misschien klinkt het raar, maar vaak is Wilschut mijns inziens veel te weinig radicaal in zijn uiteindelijke conclusies. Het kernprobleem is namelijk *niet* dat wij als kerkleden – en dus met enige vertraging ook wij als kerk – in toemende mate seculariseren. Het kernprobleem is *niet* dat leden van onze kerken teveel de mens, en te weinig God in

het middelpunt zetten. Waarom niet? Omdat wat Wilschut en anderen ‘secularisatie’ noemen niet een specifiek probleem van onze tijd is. Het is het aloude kernprobleem sinds de zondeval. Het secularisatiedilemma achtervolgt ons sinds de cherubs ons met vurige zwaarden de toegang tot het paradijs hebben ontnemen (Gen. 3: 24). In het paradijs immers riep de slang zelf dit dilemma in het leven. De slang spiegelde Eva voor dat het God natuurlijk niet ging om het échte welzijn van de mens, en dat God zichzelf natuurlijk zó in het middelpunt stelde dat er voor werkelijke ontplooiing en geluk van de mens geen ruimte was. De slang stelde dat God en mens ten diepste elkaars concurrenten waren, en dat echte vrijheid en echt leven alleen te krijgen was door tegen God in te gaan.

Erfzonde Sindsdien is het een diepgewortelde basisbehoefte van de mens om zich aan God te ontworstelen en zichzelf in het middelpunt te zetten. Let wel: dat is *alle* mensen eigen, christen en niet-christen! Dat is toch de Bijbels-gereformeerde notie van de erfzonde? Het moet ons dan ook niet

verbazen dat gereformeerd-vrijgemaakte kerkleden net zo goed als atheïsten en godlozen dit dilemma in het bloed hebben zitten. Het mag ons niet verrassen dat dit dilemma steeds opnieuw via allerlei nieuwe of schijnbaar nieuwe wegen opduikt in onze kerken. Dat viel te verwachten, en is onderdeel van de vloek waaraan God zelf deze wereld onderworpen heeft sinds de zondeval (Rom. 8: 20).

De verontrusting moet zich dus vanuit Bijbels perspectief werkelijk *niet* hierop richten, dat wij als kerkleden – en dus met enige vertraging ook wij als kerk – in toenemende mate seculariseren. Achter veel bezorgde geluiden over onze kerken schuilt, onbewust en onbedoeld, de veronderstelling dat het aloude probleem van de secularisatie onze kerken en kerkleden voorbij zou moeten gaan. Maar welke garantie hiervoor hebben wij gekregen van God? Waarom zouden onze kerken immuun (moeten) zijn voor de verleiding om God en mens tot elkaars concurrenten te maken? Biedt het hebben van een gereformeerde belijdenis enige bescherming tegen cultuurinvloeden? Mag je verwachten dat kerkleden min of meer vanzelfsprekend zich verzetten tegen de secularisatie? Mag je ervan uitgaan dat wie in de gereformeerde kerk belijdenis heeft gedaan, *daarom* niet vatbaar is voor de cultuurinvloeden om ons heen? Waar in de Bijbel lees ik dat God deze verwachtingen wekt, of dat Hij zelf deze garantie geeft?

Radicaler Zeker, de kerk en kerkleden worden bedreigd door allerlei culturele ontwikkelingen waardoor zij los van God komt te staan en zichzelf in het middelpunt plaatsen. Daarom hameren voorgangers en profetische kerkleden in hun kritiek op het tegenovergestelde: God en Zijn eer centraal.³ Dat is mijns inziens echter even onvruchtbaar als mensmiddenpuntig preken. Laat ik uitleggen wat ik daarmee bedoel. Het kernprobleem

Het leven draait om de mens en niet om God: de aloude boodschap van de duivel ///

is dat bestrijders van huidige cultuurtendenzen niet over de juiste theologische *tools* lijken te beschikken om het secularisatiedilemma te overstijgen.⁴ ‘God centraal’ is op zich onvoldoende om de mensen van nu te overtuigen, of beter: te bekeren. Niet omdat ze niet waar is, integendeel. Ze is méér dan waar: het is de enige bron van leven. Maar deze notie overtuigt niet omdat ze het secularisatiedilemma overneemt en bevestigt. Men dringt aan op bekering van de mensmiddenpuntigheid naar het *solī Deo gloria*. Maar het Bijbels-gereformeerde denken zegt véél meer en veel radicalere dingen.

Verbond Wat ons zou moeten verbazen en verontrusten is dat juist diegenen die zo hameren op de secularisatie van onze kerken en daarover (terecht!)

‘Secularisatie is het aloude probleem sinds de zondeval. De slang riep het in leven’

zo intens bezorgd zijn, niet méér⁵ doen aan de ontmaskering en omkering van dit dilemma. De oplossing voor een geseculariseerde kerk en wereld kan toch niet zijn om beide te bevestigen in hun vooronderstelling dat God en mens concurrenten zijn, en dat binnen die concurrentie dan natuurlijk God de boventoon moet voeren? Er is een weg die spannender, uitdagender en heilzamer is. Deze wordt ons in de Bijbel door God zelf geboden. De God die zich in de Bijbel geopenbaard heeft, overstijgt Zelf in zijn genade het duivelse secularisatiedilemma. Het bij Hem niet òf God òf de mens, maar God en mens samen, God en

mens als bondgenoten. Met Hem blijkt de mens méér tot ontplooiing te komen dan wanneer hij zichzelf centraal zet. Dat is het verhaal van de Bijbel, dat is de realiteit van het Koninkrijk van God. Deze Bijbels-gereformeerde denklijn is juist vanwege deze overstijgende kracht zo invloedrijk geworden. Een van de krachtigste vertegenwoordigers van deze denklijn is Johannes Calvijn geweest.⁶ De klassiek-gereformeerde gedachte van het verbond is immers een bijzonder instrument om de verbondenheid tussen God en mens tot uitdrukking te brengen. God verbindt zich, ondanks de zondeval, aan de mens om te komen tot de volmaaktheid van Gods Koninkrijk op de nieuwe aarde. Daar zal alle concurrentie tussen God en mens uitgebannen zijn.

Namaakgoden Laat ik kort deze Bijbelse lijn uitwerken. Ik zou willen beginnen bij het voluit serieus nemen van de realiteit. Met realiteit bedoel ik: mensen in het algemeen, en dus ook onze kerkleden, zijn ik-gericht, en zoeken dus ook in hun kerk- en geloofsleven naar bevrediging van hun eigen behoefte. Dat is het Bijbelse mensbeeld. Maar tevens zou ik aandacht willen vragen voor zelfreflectie: waar zoek je dan vervulling van je geluk? Wie kan dat bieden, en sluimert er op de bodem van je zoektocht niet vaak de veronderstelling dat je dat geluk niet bij de God van de Bijbel zult vinden? Zoeken we ons geluk niet vaak bij ‘namaakgoden’, om de typering van Tim Keller te gebruiken?⁷ Kinderen van God zijn even vatbaar voor namaakgoden als niet-christenen. Er bestaat geen Bijbels gefundeerde

belofte dat de gereformeerde kerken (vrijgemaakt) van deze realiteit worden uitgesloten en dat onze kerken dus *niet* mensmiddelpuntig zouden zijn. God geeft echter in de loop van de eeuwen steeds door zijn genade predikers en voorgangers die deze namaakgoden ontmaskeren, die erop wijzen dat God geen concurrentie tussen Hem en ons wil, maar ons tot bondgenoten wil maken; *'Het bij Hem niet òf God predikers die niet in het statische dilemma van òf God òf mens gevangen blijven maar de dynamiek van Gods Koninkrijk verkondigen.* Zo hebben we als kerken K. Schilder ontvangen, die deze dynamiek met verve verdedigde en in zijn tijd onze kerken kon bezielen.⁸ Recent verschenen van belangrijke auteurs een aantal boeken die hetzelfde beogen, en ons kunnen inspireren om dat zondevaldilemma te overstijgen. De hierboven genoemde gereformeerde predikant in New York Tim Keller is daarvan een voorbeeld, of de methodistische hoogleraar Stanley Hauerwas,⁹ of de hervormde hoogleraar A. van de Beek,¹⁰ of de anglicaanse bisschop en hoogleraar N.T. Wright,¹¹ of de uit de puriteinse traditie stammende J.I. Packer.¹² Gelukkig zouden er nog veel meer goede, christelijke boeken te noemen zijn. Al deze auteurs proberen vanuit de genadevolle betrokkenheid van God op onze zondige wereld Zijn verbondenheid met de mens te omschrijven.

Het goede leven Tot slot kom ik terug op de situatieschets die veel bezorgde kerkleden geven van onze kerken. Daar in signaleren ze veel mensmiddelpuntigheid. Ik ben echter nog geen kerklid of voorganger tegengekomen in onze kerken die de mens in het middelpunt wil zetten. Geen synode-uitspraak is erop gericht om God Zijn eer te ontnemen. Natuurlijk betekent dit allerm minst dat wij God ook daadwerkelijk centraal stellen, of dat wij niet toch mensmiddelpuntig leven en denken, of dat toch niet aan Gods eer tekort gedaan wordt.

Maar juist daarom moeten voorgangers zó preken en schrijven dat de ruimte van Gods Koninkrijk opengelegd wordt voor de gemeente. We moeten antwoord geven op de vraag: wat betekent het in de praktijk wanneer wij Gods bondgenoten zijn? Hoe moet ik dat in mijn geseculariseerde cultuur waarmaken? Veel kerkleden zijn op zoek naar deze Bijbelse ethiek. Wat is dat 'goede leven' dat kan opbloeien wanneer ik mijzelf bondgenoot van God weet en daarom Jezus Christus wil navolgen? Boeken over de radicale navolging van

Jezus Christus zijn gewild en worden grif gekocht, gelezen en bestudeerd.¹³ In ieder geval veel jongeren zijn zich uitermate bewust van hun uitzonderingspositie in onze cultuur, en willen bewust als christen leven. Dat vraagt om een concrete overstijging van het gebruikelijke geseculariseerde concurrentiedenken. Laten we ons vanuit onze Bijbels-gereformeerde traditie hierop toeleggen, en niet alleen het secularisatiedilemma bevestigen.

- 1 Dr. H.J.C.C.J. Wilschut, *Afscheiding? Over oproepen om zich van de GKv af te scheiden*. Bijdrage aan een bezinning op de situatie in de GKv, Van Berkum: 2010, p. 41v.
- 2 Met dit artikel sluit ik aan bij de bespreking van deze brochure door dr. A.L.Th. de Bruijne in *De Reformatie* van 21 mei en 18 juni jl..
- 3 'In het Bijbelsgereformeerde denken en belijden staat God in het middelpunt, en is zijn Woord de beslissende norm. In dát kader komt de mens ter sprake. Daar staan het mensmiddelpuntige en de ikerichtheid haaks op' (Wilschut, p. 42).

- 4 Vgl. voor een inspirerende en nog steeds zeer leeswaardige poging deze *tools* te ontwikkelen: J.J. Buskes, 'De toekomst van de kerk. Geen concurrenten maar bondgenoten'. In: J.J. Buskes, *God en mens als concurrenten*, Ten Have: Amsterdam 1968, p. 194-256.
- 5 Wilschut zelf geeft op p. 41 in de kleine lettertjes enige nuancering van zijn eigen stelling: 'Aan een prediking die voluit theocentrischchristologisch is, kom je als mens niet tekort. Gods glorie en ons heil concurreren niet met elkaar. Ook in een theocentrische preek krijgen de vragen en behoeften van de mens een plaats. Alleen zijn ze niet beeldbepalend. De thematiek wordt door de Bijbel zelf bepaald: de werkelijkheid van zonde en genade!' Dit wordt verder echter niet uitgewerkt.
- 6 Vgl. de studie van Marijn de Kroon, *De eer van God en het heil van de mens. Bijdrage tot het verstaan van de theologie van Johannes Calvijn naar zijn Institutie*, Groen: Leiden 1996. Hier ligt prachtig materiaal waarmee wij het genoemde secularisatiedilemma kunnen overstijgen.
- 7 Tim Keller, *Namaakgoden. De lege beloften van geld, seks en macht, en de enige werkelijke hoop*. Van Wijnen: Franeker 2010.
- 8 Bv. K. Schilder, *Wat is de hemel?* Vgl. ook J. Veenhof, 'Medewerkers van God'. In: *Achter den tijd. Opstellen aangeboden aan G. Puchinger*, Haarlem 1986.
- 9 Stanley Hauerwas, *Een robuuste kerk. De christelijke gemeente in een postchristelijke samenleving*, Boekencentrum: Zoetermeer 2010.
- 10 Bv. A. van de Beek, *Is God terug?*, Meinema: Zoetermeer 2010.
- 11 Bv. Tom Wright, *Eenvoudig christelijk*, Wever van Wijnen: Franeker 2007.
- 12 J.I. Packer en Carolyn Nystrom, *De belofte van de herder. Gods leiding in onze keuzes*, Voorhoeve: Kampen 2009.
- 13 Denk aan Reinier Sonneveld, *Het goede leven*. Buijten & Schipperheijn: Amsterdam 2009; Hans van der Lee, *Volg jij mij. Hoe je groeit in radicaal discipelschap*, Ark Media: 2006; of de klassieker: Dietrich Bonhoeffer, *Navolging*.

SAMENVATTING

De ontwikkelingen binnen onze kerken baren velen zorgen. Ze worden vaak omschreven als: de secularisatie krijgt steeds meer vat op onze kerkleden en op onze kerken. De weg terug zou dan zijn: God weer centraal stellen in plaats van de mens. Maar de weg die de Bijbel wijst is veel radicaler en geen weg van concurrentie tussen God en mens, maar van verbondenheid.

JAN WESTERT, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Grijze trends

Mijn predikant is in de loop der jaren grijzer geworden. Het is de voorbode van een zich aankondigend emeritaat. Het zij hem tot enige troost: de gemeente volgt haar voorganger in de grijzende trend (zie mijn foto, hiernaast). Geleidelijk voert deze tint de boventoon. Met allerlei gevolgen voor de gemeente, zoals minder dopelingen, geen grote groepen belijdenisgaten, techisanten meer. Jongeren vinden de gemeente minder sprankelend. Met deze trends zullen meer gemeenten te maken krijgen. Het is belangrijk om deze trends goed onder ogen te zien en met elkaar over de gevolgen te spreken. Eerst maar die van de vergrijzende predikant. Hij is geen uitzondering, maar eerder een voorloper van 110 collega's, die de komende tien jaar met emeritaat gaan. 40% van de dienstdoende predikanten vertrekt. De gemiddelde leeftijd van het predikantenkorps is 49 jaar. Dat mag kerken best zorgen baren. Dat schept een forse vervangingsvraag. Het aantal vacatures neemt

toe van 75 naar 146. Het lijkt mij iets om werk van te maken: ook omdat een kerk een nieuwe jonge generatie nieuwe frisse voorgangers nodig heeft. Dan die andere trend: de vergrijzende gemeente. Net zo belangrijk om over na te denken. 'Niet meer zo sprankelend', constateren mijn kinderen. Ze horen liever bij een gemeente met een opgroeiende generatie, in een omgeving die bruist. Het lijkt wel of de vergrijzende trend van een gemeente er nog door versterkt wordt. Jongeren trekken er uit weg. De cultuur van de gemeente verandert. Je moet er voor waken dat je geen voortkabbellende gemeente van ouderen wordt. Alles draait om het oudere gemeentelid. Daarom: durf als gemeente zelf eens in de leeftijdsspiegel te kijken. Ontleed de trends voor de eigen gemeente. Wat betekenen ze voor de instandhouding van een gemeente op langere termijn? Maar de trend raakt de kerken ook breder. Onze gereformeerde kerken groeien niet. Afgezien van recente

afsplittingsen is die trend allang aan de gang. Sinds 1971 is er sprake van een toenemend verloop onder doopleden, het saldo is negatief. Sinds 1992 zet de verlooptrend zich nog sterker door. Ook onder belijdende leden. Wie de lijn doortrekt, komt uit op een blijvend dalend leden-tal: 98.000 in 2025. Grijze trends geven inzicht in demografische ontwikkelingen binnen de kerken. Maar grijze trends vertellen meer. Over de gevolgen voor het gemeentelijk leven, over het pastoraat, over prioriteiten voor een kerkverband, over de uitwerking die een grijze gemeente heeft op een jonge generatie. Grijze trends vragen in lijn van het Bijbelboek Spreuken om wijsheid, te beginnen met ontzag voor de Heer door een grijze en groene generatie.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Bezoek ook eens onze website. Daar vindt u stellingen bij de thema's van de afgelopen maanden en informatie over de thema's die de komende maanden in De Reformatie aan de orde komen. Op de stellingen kunt u nog steeds reageren; suggesties voor nieuwe thema's zijn welkom.

Verderop in dit nummer treft u een introductieartikel aan van ds. Piet Houtman (pag. 599): 'Dit heb ik voor jou gedaan'. Een uitgewerkte versie van dit artikel is via de website beschikbaar.

Het thema van dit nummer van De Reformatie is Wees wijs met de Bijbel, over Bijbel en ethiek. In het kader van dat thema kunt u op de website uw mening geven over de volgende stelling:

Niets moet, alles mag – een voluit Bijbels principe.

Wees wijs met de Bijbel

TEKST: AD DE BRUIJNE, HOOFDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE EN HOOGLERAAR ETHIEK EN SPIRITUALITEIT AAN DE TU IN KAMPEN ///
FOTO'S: FROUCKJE VAN DER WAL, ROB LENGKEEK

Helpt de Bijbel je bij de beslissing om wel of geen vlees te eten? Zeker, zegt de één stellig: God gaf Noach toestemming om dieren te eten. Ook van Paulus mag je alles uit de vleeshal consumeren. Niet echt, relateert de ander. In het paradijs aten mensen plantaardig. En vlees eten vandaag is anders dan vroeger. Hierbij heb je niet zoveel aan de Bijbel.

De vraag of je wel of geen vlees zult eten vormt één van de vele praktische keuzen die je als christen maakt. Juist vandaag is het belangrijk ons af te vragen hoe de Bijbel ons bij zulke keuzen helpt. Hoe wijst de Bijbel ons de weg? In de zogenaamde orthodoxe kerken groeit namelijk spanning tussen twee polen: om ze aan te duiden gebruik ik de woorden *stellig* tegenover *relatieve*rs.

Twee polen Volgens de stelligen is de Bijbel helder. Praktijkvragen kun je beantwoorden met Bijbelgegevens. Wil je weten hoe het moet rond kwesties als zondagsbesteding, beroepskeuze, omgang met de media, politieke voorkeur, homoseksualiteit en vegetarisme, dan zoek je alle Bijbelteksten die daarover direct of indirect iets zeggen. Vooral de geboden neem je mee in je overweging: Gods wet, de bergrede, opdrachten van apostelen. Je legt ze als puzzelstukjes op tafel en redeneert de puzzel in elkaar. Er ontstaat een eenduidig plaatje, een zeker Bijbelse standpunt. De relativeerders aan de andere pool

geloven niet meer in deze werkwijze. Zegt de Bijbel wel iets over politieke voorkeur? Geven Bijbelwoorden over vlees eten of homoseksueel verkeer wel antwoord op onze hedendaagse vragen? Met dezelfde Bijbelgegevens redeneer je ook zomaar een andere puzzel bij elkaar. Zo vormen de twee verschillende opvattingen in de zondagsdiscussie elk een redelijk sluitende puzzel. Je kunt met de Bijbel kennelijk meer kanten op. Wat je kiest, wordt ook bepaald door andere factoren: traditie, persoonlijke voorkeur, angst, de groep. Als het dus bij nader inzien allemaal niet zo duidelijk is, moet je in de kerk meer meningen en praktijken naast elkaar tolereren. Steeds meer gebeurt dat ook, bijvoorbeeld rond homoseksualiteit. De relativeerders hebben vandaag de wind mee. Met als gevolg dat de stelligen zich rond hun pool nadrukkelijk profileren. Zo versterken de polen elkaar. De spanning groeit.

Spiritualiteit Volgens mij kunnen zowel stelligen als relativeerders iets hebben aan de titel van dit artikel: wees wijs met de Bijbel. Zit je rond die tweede pool, denk dan aan de uitdrukking 'ik ben er wijs mee'. Dat betekent: ergens blij en enthousiast over zijn. Relativeerders blijven meestal steken in de problemen. Ze benadrukken bij voorkeur dat het met die Bijbel allemaal een stuk gecompliceerder ligt dan we dachten. Hun verwachting van de Bijbel neemt af. Nogal wat christenen rekenen vandaag bijvoorbeeld af met een 'gebodsethiek'. Maar wat ervoor in de plaats komt, brengt ze nauwelijks verder bij het maken van praktische keuzen. De sfeer rond het Bijbelgebruik wordt moeizaam. In de Bijbel zelf is die sfeer juist enthousiast en verwachtingsvol. Volgens psalm 119 vind je dankzij de Bijbel je weg in een bestaan vol onzekerheden (vs. 105): 'Uw woord is een lamp voor mijn voet'. En (vs. 54): 'Uw wetten zijn voor mij als liederen in het huis waar ik als

'De Bijbel opent zich alleen bij een spiritualiteit van enthousiaste verwachting.'

vreemdeling woon'. De dichter lijkt haast verliefd op Gods Woord (vs. 18): 'Neem de sluier van mijn ogen – dan zal ik zien hoe wonderlijk mooi uw wet is'. Hij is blij, wijs met die Bijbel. Blijf je steken in de moeizame verzuchting: wat zijn

*'De vraag of iets nog wel geldt,
waarmee we elkaar vandaag
eindeloos vermoeien, is volstrekt
misplaatst.'*

er toch veel complicaties als je de Bijbel wilt toepassen op de praktijk, dan zit je jezelf en anderen in de weg. De Bijbel 'werkt' alleen bij een andere geestelijke instelling. Hij opent zich alleen bij een spiritualiteit van enthousiaste verwachting.

Receptenboek Maar ook de stelligen hebben de boodschap 'wees wijs met de Bijbel' nodig. Zij gebruiken de Schrift als ethisch receptenboek. Je zoekt concrete aanwijzingen om dit te doen of dat voortaan te laten. Zulke aanwijzingen zijn er zeker! Ik ga niet mee in die modieuze afrekening met alle gebodsethiek of in de luiheid waarmee sommigen zich tegenwoordig afmaken van redeneringen op basis van Bijbelgegevens. Ook de apostelen komen met zeer concrete opdrachten, en dat soms na stevige redeneringen. Misschien hebben wij daaraan in onze tijd juist wel weer wat meer behoefte. We poneren vaak wel heel snel en gemakzuchtig wat 'ik vind' en laten ons daar vervolgens niet van afbrengen. Toch neemt dat niet weg dat de Bijbel vooral iets anders wil doen. Wij zijn inmiddels gewend aan de uitspraak dat de Bijbel geen handboek is voor de natuurwetenschap, de geschiedenis

of de psychologie. Je moet op zulke terreinen niet kort door de bocht en geïsoleerd allerlei conclusies uit de Bijbel trekken. Misschien moeten we dat ook vaker leren zeggen over de ethiek, over het maken van praktische keuzen. De Bijbel werkt daarbij niet als handboek. Hij wil ons wijsmaken (2 Tim. 3:15). Toegerust met die wijsheid

moeten wij voor Gods aangezicht vervolgens onze weg vinden en onze praktische keuzen maken. Een lamp voor je voet verspreidt licht, maar dat is om je omgeving beter te zien. Je moet dus meer doen dan die lamp aansteken. In het licht van de lamp moet je anders leren kijken naar de wereld. Daarmee betreed je het veld van de wijsheid.

Die reikt verder dan het toepassen van handelingsaanwijzingen.

Dieren Zo vertelt de Bijbel over God en zijn werken, over Gods plannen met de wereld en zijn doelen met ons leven. Ook doet de Bijbel voor wat er gebeurt als je die kennis verbindt aan praktische situaties: profeten doen dat in Israël en apostelen in de gemeenten. Door dat alles leer je de wereld beter zien en peil je wat er in allerlei praktische situaties aan de hand is. Vervolgens begin je te herkennen wat daarin wel en wat daarin niet past bij God en zijn bedoelingen.

Wie de weg zoekt rond homoseksualiteit bijvoorbeeld moet niet direct vragen welke concrete handelingsvoorschriften de Bijbel mogelijk bevat en of deze nog wel of niet meer gelden. Die vraag of iets nog wel geldt, waarmee we elkaar vandaag eindeloos vermoeien, is volstrekt misplaatst. Zij ontstond als spiegelbeeld bij een simplistische hantering van de Bijbel. Als je wijsheid zoekt, geldt elk Bijbelwoord. Homoseksualiteit moet je daarom eerst leren begrijpen en peilen vanuit je kennis van God en zijn werken. Vervolgens is de kernvraag hoe je leven op dit punt zoveel mogelijk past bij God en zijn bedoelingen. Natuurlijk doen daarbij ook eventuele rechtstreekse normatieve aanwijzingen volop mee. Voor de bezinning op de naderende klimaatverandering vind je geen concrete Bijbelse opdrachten. Maar het maakt wel verschil of je daarbij een gesloten wereldbeeld hanteert of weet van God die oordeelt én alle dingen nieuw maakt. Wel of geen vlees eten mag niet afhangen van wat gestoei met teksten over vleesgebruik. Je zult Bijbels moeten leren denken over dieren, over gerechtigheid, over de moderne economie en over de mogelijkheden van christenen in een van God vervreemde wereld.

Zelfs Gods geboden zijn meer dan prikkels om te doen of te laten. Zij leren je levensterreinen zien in het licht van God. Daarom kan de dichter van psalm 119 ook blijven mediteren over Gods wetten (vs. 48): 'Uw wetten blijf ik overdenken'. In elk gebod gaat een heel levensterrein open, waarop je samen mag leren leven voor God; geen recepten, maar wijsmakers.

Benieuwd Met die wijsheid komt onze oorspronkelijke positie als mensen in Gods schepping weer terug. God zei Adam ook niet alles voor. In vrijheid bedenkt hij zelf passende namen voor de dieren. God zelf lijkt benieuwd wat eruit rolt. Adam mag zelf de wereld waarnemen, kennen en dan kiezen. Dat kan hij, omdat hij God en zijn werken kent, en omdat de HEER hem inwijdt in zijn plannen en bedoelingen met de schepping. Elke avond gaat God vertrouwelijk met Adam om: werkoverleg tussen geliefden! Bovendien staat Adam optimaal voorgesorteerd: zijn mentaliteit en karakter vormen ongebroken spiegels van Gods glorie. Kan God hem daarom niets rechtstreeks voorschrijven? Wel degelijk! Adam krijgt ook concrete opdrachten.

Als God je schepper is, gezag heeft en alles weet, is dat niet beneden je stand als mondige mens. Toch gaat Adams omgang met Gods woorden daarin niet op. Hij vindt daarin voor alles wijsheid om bij praktische vragen zelf de beste weg te vinden.

Volwassen Die volwassenheid krijgen wij weer terug, maar alleen als we één

worden met Christus, de laatste Adam. In 1 Korintiërs 2 heet Christus Gods kracht en Gods wijsheid. In zijn Woord communiceert God Christus naar ons. Als ik bij praktijkvragen met de Bijbel omga, gebeurt dat in de eerste plaats. Gods Geest draagt Christus mijn leven en mijn situatie in. Eén met Hem vind ik kracht en wijsheid.

Zo ga je weer begrijpen wie God is en zijn werken peilen. Je krijgt zicht op zijn plannen en ontwikkelt affiniteit voor zijn bedoelingen. Je leert waarnemen zoals Christus waarneemt, denken zoals Christus denkt. Zijn karakter en mentaliteit groeien door jou heen. Onze gedachten zijn die van Christus, zegt Paulus (1 Kor. 2:16).

Zo helpt de Bijbel je om praktische keuzen te maken. Ook met concrete informatie en rechtstreekse richtlijnen, maar voor alles door deze binnenkant. God herschept ons in Christus

'Als ik bij praktijkvragen met de Bijbel omga, draagt Gods Geest Christus mijn leven en mijn situatie in. Eén met Hem vind ik kracht en wijsheid.'

tot geestelijke volwassenheid. We krijgen weer iets van Adam: mensen naar Gods hart die zijn glorie weerkaatsen (2 Tim. 3:15,16). Stelligen en relativeerders slaan dit allebei vaak over. Zonder deze volwassenheid en wijsheid in Christus

groeit het spanningsveld. Je maakt je sterk door een versimpelde hantering van geboden en met sluitende redeneerpuzzels. Of je constateert met een dodelijke relativering dat je er met de Bijbel ook niet echt uitkomt.

Puberaal Deze volwassenheid verschilt van de westerse moderne mondigheid. Zij is geen gegeven waarover elk individu

in beginsel beschikt. De eenheid met Christus is nog niet volmaakt. In onszelf zijn we nog niet volwassen. Daarom moeten we ook onze winst blijven doen met Gods opvoedmethoden voor zijn onvolwassen volk in het Oude Testament. Toen legde God zijn wijsheid uiteen in een veelheid van uitgewerkte regels en uiterlijke stutten. Als je zelf ook nog moet groeien in volwassenheid en het oude leven nog in je doorwerkt, kunnen zulke stutten nog steeds bruikbaar zijn. Zoek je vanuit de Bijbel je weg, dan helpt het soms om te steunen op tradities, voorbeelden van medechristenen, geestelijk gezag van voorgangers. Niet als enig mogelijke invulling. Wie weet vind je zelf ooit een mooiere manier om Gods bedoelingen recht te doen. Maar zo kan het in ieder geval ook. Wie te vroeg alles zelf wil uitzoeken, handelt meestal niet volwassen maar puberaal. Bovendien bestaat de volwassenheid in Christus alleen in de gemeenschap van de gemeente, niet individueel. Efeziërs 4:1-16 tekent deze mondigheid als een eigenschap van het ene groeiende lichaam met de vele gaven daarin. Zoek je vanuit de Bijbel je weg in de praktijk, doet dat dan samen met de gemeente en benut de gaven van je medechristenen.

'Wie te vroeg alles zelf wil

uitzoeken, handelt meestal

niet volwassen maar

puberaal.'

Concentratie In die bedding kun je met je praktische vraag de Bijbel ook concreet leren bevragen. Zorg eerst dat je optimaal op de hoogte bent van zo'n praktijkpunt. Weet wat er te weten valt over vleesconsumptie of homoseksualiteit, over verschillende beroepen of de mogelijkheden van moderne media. Niet alleen theoretisch en wetenschappelijk, maar ook door te luisteren naar concrete verhalen en ervaringen. Pas daarop de wijsheid toe die je in de loop van de tijd samen met de gemeente opdeed vanuit de Bijbel. Peil zo'n praktijkpunt dus vanuit je kennis van God en zijn werk.

Schat in wat het beste past bij zijn bedoelingen. Neem daarbij de tijd om opnieuw de Bijbel door te gaan. In de breedte en in de diepte. Noteer bijvoorbeeld rond je praktische vraag zo breed mogelijk wat op de een of andere manier belangrijk zou kunnen zijn. Verzamel daardoor puzzelstukjes. Niet alleen teksten die direct over jouw probleem gaan of zelfs rechtstreeks zeggen wat je moet. Die vind je vaak niet. Schrijf ook belangrijke Bijbelse principes op, die misschien met je vraag te verbinden zijn. Let bovendien op voorbeeldsituaties in de Bijbel, waarin je

iets herkent van je eigen kwestie. Zulke puzzelstukjes moet je vervolgens om en om draaien om na te gaan of ze echt bruikbaar zijn. Leg dan als dat kan een overtuigend samenhangende puzzel. Oefen je daarnaast in diepgaande omgang met telkens één Bijbelgedeelte. Denk aan een dominee. Met allerlei pastorale praktijksituaties in het achterhoofd concentreert hij zich op die ene tekst waarover het zondag gaat. Juist dan ontstaat soms verrassend nieuw licht. De tekst gaat er op het eerste gezicht niet over. Ook na een brainstorm zou die bepaalde tekst niet blijven hangen. Toch ontdek je in de combinatie met de praktijk een richtingwijzende verbinding. Mijzelf overkwam dat bijvoorbeeld toen Matteüs 7, over de twee huizenbouwers en het wassende water, mij onverwacht hielp om te zien hoe je realistisch én hoopgevend je leven kunt afstemmen op de stijging van de zeespiegel en de klimaatverandering. Zulke regelmatige concentratie op één Bijbelpassage levert lang niet altijd iets op voor de praktijk. Maar in de diepte groeit Christus' wijsheid in je. En meer dan eens verrast God je met een helder lampje boven een donker stukje van je levensweg.

Wie zo in de dagelijkse praktijk zijn weg zoekt, wordt in meer dan één betekenis 'wijs met de Bijbel'!

✚ SAMENVATTING

Het kan moeilijk zijn om aan de hand van Bijbelgegevens je standpunten te bepalen op ethisch gebied. Er zijn twee valkuilen: behalve te stellig beweren dat je weet hoe het zit aan de hand van concrete geboden kun je je ook van de Bijbel afmaken met een al te gemakkelijke relativering, alsof de Bijbel geen concrete zeggenschap heeft op een bepaald terrein. Beide uitersten doen geen recht aan de bedoeling van de Bijbel: ons wijs maken in de weg van groeiende eenheid met Christus door de Geest, en in Hem en door Hem een ander licht laten werpen op heel het leven.

Spreeken is goud

TEKST: MARK VAN LEEUWEN, PREDIKANT TE ROTTERDAM-OOST /// FOTO: FROUCKJE VAN DER WAL

Spreeken is zilver, zwijgen is goud. Zo luidt het Nederlandse gezegde. Toch kan spreken ook goud zijn.

Ten minste, dat lees ik in de Bijbel.

Kort geleden stuitte ik op die zin uit Spreuken 25: 'Het juiste woord op de juiste tijd is als een gouden appel op een zilveren schaal (vers 11)'. Dat lijkt toch sterk op 'spreken is goud'. Het thema van dit nummer is 'Wees wijs met de Bijbel'. Het leek mij goed om dan ook ons spreken eens onder de loep te nemen. Niet alleen als het gaat om het spreken over ons geloof in God, maar ook het gewone spreken, de alledaagse communicatie. Wijs zijn niet alleen met het Woord, maar ook met je woorden.

Timing Als wij zouden mogen kiezen, dan waren we liever goede sprekers, denk ik, dan goede zwijgers. Goed kunnen spreken, dat maakt het leven een stuk gemakkelijker. Je komt beter je sollicitatie door. Je voorkomt dat mensen je over het hoofd zien, want jij laat je wel horen. En mensen zullen ook niet snel over je heenlopen, als je niet op je mondje bent gevallen. Ze kijken wel uit. Van goede zwijgers zijn we in het algemeen niet zo onder de indruk. Wat kun je jaloers zijn op mensen die altijd de juiste woorden weten te vinden. Die ad rem zijn en voor zichzelf kunnen opkomen. Of die juist anderen zo ontzettend kunnen bemoedigen met hun woorden. Maar tegelijk ligt daar dan ook een

probleem. Want wat nou als je het niet van je verbale vermogens moet hebben? Is dit Bijbelwoord dan niet ontzettend ontmoedigend?

Om te beginnen moeten we goed lezen wat er staat. Er staat niet voor niets iets bij, bij dat gesproken woord. Het gaat om het juiste woord op de juiste tijd. Veel mensen kunnen praten, maar niet al ons gepraat is even interessant, laat staan goud waard. Salomo zegt hier volgens mij niet, dat we alleen maar onze mond open moeten doen als we iets zinnigs te melden hebben. Dan zou het wel erg stil worden. Het gaat om de 'timing' van wat je zegt. Wat je zegt, moet passen bij het moment. Op een huwelijksfeest ga je niet spreken over de kans op echtscheiding voor het pasgetrouwde stel. En wanneer je op bezoek gaat bij iemand die depressief is, dan ga je het niet over het eerste het beste feest hebben dat op stapel staat in de familie. Even niets te zeggen hebben kan dan eerder een woord zijn op de juiste tijd.

Alleen het juiste woord op de juiste tijd, is als een gouden appel op een zilveren schaal. Zuinig zijn met woorden. Weten

wanneer je wat zegt. Dat kan met veel, maar misschien nog eerder met weinig woorden. Weet wat je met je woorden kunt uitrichten. Dat is de wijsheid van de Bijbel hier. En dat remt eerder de praters af, dan dat de zwijgers zich hier ontmoedigd zouden moeten voelen.

Spreeken over God Als timing belangrijk is met onze eigen woorden, dan helemaal als het gaat om de woorden van God. Hoe belangrijk is het dan dat je weet wat je wanneer zegt. En op wat voor manier.

Wat zeg je bijvoorbeeld tegen iemand die twijfels heeft over God? Wat tegen iemand die opstandig is of misschien al afscheid heeft genomen van God? Al komt wat je zegt rechtstreeks uit de Bijbel, dan nog moet je je afvragen: is het nu de juiste tijd en het juiste moment? Er zijn genoeg situaties te bedenken,

waarin dit heel dichtbij komt: in je gezin, in je familie, in je vrienden- of kennissenkring. Wat kunnen er een vragen leven over God, over zijn bestaan, over de manier waarop Hij ons leven leidt.

Dan komt het nogal aan op wat je dan precies zegt over die God. Met Gods Woord moet je dan zuinig omspringen;

*'De juiste woorden zijn bij
uitstek de woorden van
God. Wijs ben je als je
daarnaar wilt luisteren'*

zuinig in de zin van zorgvuldig. Je kunt flinke brokken maken, zelfs met woorden van God. Die moet je nooit zonder na te denken in iemands leven willen droppen.

Je moet ze doseren en goed timen, weten wie je voor je hebt en in welke situatie die persoon zich bevindt; en bidden of God je de juiste woorden in de mond wil leggen. Zulke gedoseerde woorden, woorden waar over nagedacht en waarvoor gebeden is, dat zijn gouden appels op zilveren schalen.

Luisteren Maar dit is nog niet alles. Na Spreuken 25: 11 komt vers 12, 'Een wijze vermaning bij een luisterend oor is een gouden ring, een sieraad van het zuiverste goud.'

Vers 11 zegt: je moet je woorden goed weten te timen. Vers 12 laat zien wat een goede timing is: iemand zo toespreken dat hij naar je luistert. Als je wilt dat je wijze woorden aankomen, moet je er wel voor zorgen dat iemand je kan aanhoren. Dan ga je dus niet meedogenloos iemand op zijn fouten zitten wijzen. En dan trek je niet ongenadig van leer. Want dan ontnemen je iemand de kans om überhaupt naar je te kunnen luisteren. Je schept immers alleen maar afstand met je woorden.

Tegelijk moet er wel de bereidheid zijn om te luisteren. Het is ook weer niet zo, dat Spreuken 25: 12 alle verantwoordelijkheid bij de spreker legt. Dat zou wat al te gemakkelijk zijn. Je kunt spreken wat je wilt, met alle nuances en fijngevoeligheid die je maar in je hebt, maar als de ander niet wil luisteren, dan houdt het op.

Wijze woorden spreken tegen iemand die luistert, die combinatie is als een gouden ring en een sieraad van het zuiverste goud. Dat betekent voor de sprekers dat ze hun woorden zorgvul-

dig moeten kiezen. Maar omgekeerd betekent het ook dat je moet willen luisteren als de juiste woorden gesproken worden.

En dan ben ik weer bij die diepere laag in Spreuken. De juiste woorden zijn bij uitstek de woorden van God. Wijs ben je als je daarnaar wilt luisteren.

Om zo in het leven te kunnen staan, dat haal je niet uit jezelf. Daarvoor hebben we Gods hulp nodig, Gods Geest in eigen persoon. Die Geest komt in ons leven via het Woord van God.

Niet alleen op zondag, maar ook door de week als we in de Bijbel lezen. Aan ons de taak om zuinig te zijn op die woorden, ze tot ons te nemen en er echt naar te luisteren door ze toe te passen in ons leven. Dat zal zijn effect hebben

op onszelf en op onze omgang met onze naaste.

Wijze sprekers zijn sprekers die eerst hebben leren luisteren naar God. Onze God heeft geen voorliefde voor grote sprekers. Wat Hij doet in Spreken 25 is: Hij remt de praters af. 'Wees zuinig met je woorden, ze maken meer kapot dan je lief is'. En de zwijgers moedigt God hier aan: 'een juist woord op het juiste moment, daar draait het om'. Niet de stortvloed van woorden, maar de inhoud ervan, dat is het belangrijkste. Eén enkel woord kan dan genoeg zijn. Zeker als het gaat om woorden die bij God vandaan komen.

Daarom kan spreken soms goud zijn.

Wat een wijs volk!

'WAT IS DAT GROTE VOLK WIJS EN VERSTANDIG!'

Deuteronomium 4:6

De Bijbel maakt je wijs. De Bijbel leert je hoe het leven in elkaar zit. Uit de Bijbel leer je wat je moet doen en wat je moet laten.

Mozes zegt tegen Israël: als jullie Gods geboden strikt naleven, tonen jullie wijsheid en inzicht. De volken om jullie heen zullen jullie erom prijzen. Zij zien hoe jullie leven. Zij nemen kennis van de wetten die God jullie gegeven heeft. Dan zullen zij zeggen: 'Wat is dat grote volk wijs en verstandig'. Zelfs blinde heidenen kunnen dat zien.

Als lezer van dit blad wilt u (wil jij) natuurlijk ook graag dat compliment ontvangen. Wees daarom wijs en doe nu even uw (jouw) Bijbel open, bij Deuteronomium 4:6-8.

In de verzen 7 en 8 verklaart Mozes de complimenterende woorden van de buurvölker aan het adres van Israël. In vers 8 zegt hij dat geen enkel volk zulke rechtvaardige wetten en regels heeft als Israël. De geboden die Mozes in opdracht van God aan Israël doorgeeft, doen recht aan God en mensen. Zij passen bij het leven. Zij zijn niet onbillijk, maar houden rekening met concrete situaties en de gebroken werkelijkheid. Wie zijn ogen echt open doet, kan dat zien. De wijsheid straalt van Gods geboden af.

Dat is een heldere toelichting van Mozes. Gods wetten zijn de rechtvaardigste die er zijn. Als je die wetten houdt, laat je zien dat je wijs bent. Dat kan iedereen volgen. Maar tussen vers 6 en vers 8 staat vers 7. Daar zegt Mozes: 'Want welk volk, hoe groot ook, heeft goden zo dichtbij als wij de HEER, onze God, telkens als wij Hem om hulp roepen?' Ineens schakelt Mozes over op Gods reactie op Israëls geboden. Als Israël God om hulp roept, is Hij erbij, om te redden. Wat moet die opmerking ertussen? Wat heeft dat te maken met Mozes' onderwerp: Israëls wijsheid blijkt uit het onderhouden van Gods wetten?

God om hulp roepen is kennelijk de hoogste wijsheid. Het lijkt zelfs nog wijzer dan het strikt naleven van Gods geboden. Maar dat is een valse tegenstelling. Voor Mozes hoort het allemaal onlosmakelijk bij elkaar: naar Gods wetten luisteren, je met hart en ziel aan Hem overgeven (zie Deut. 4:4) en Hem om hulp roepen. Dat zijn allemaal facetten van één en dezelfde manier van leven. De manier van leven die God je in de Bijbel leert. Als je alleen maar in de Bijbel leest, ziet nog niemand dat je wijs bent. Als je ernaar luistert, het in praktijk brengt en dus God om hulp roept, dan kan iedereen het zien. Je leven bloeit op, want God zelf is dichtbij om je te helpen.

Het hoort allemaal onlosmakelijk bij elkaar: naar Gods wetten luisteren, je met hart en ziel aan Hem overgeven en Hem om hulp roepen.

Jeugdpredikanten en jongerenwerkers

TEKST: FRITS TROMP, FREELANCE JOURNALIST TE HEERENVEEN ///

In de gereformeerde kerken vrijgemaakt worden steeds vaker jongerenwerkers of jeugdpredikanten aangesteld. Hun werk is een aanvulling op het werk van de plaatselijke predikant, die lang niet overal zelf aan toe komt.

Natuurlijk horen jongeren en kinderen bij de kerk. Zij vormen de kerk van nu, samen met de ouderen. En het gereformeerde leven heeft de jongeren veel te bieden. Dat is de boodschap van Petranel Bos – de Groot, Duurt Vonck en Jan Maarten van Faassen, jongerenwerkers in de GKv. Zij wijzen erop dat jongeren belangrijk zijn in de gemeente, met hun vragen en de dingen waar ze tegenaan lopen.

‘De gereformeerde kerk is een verbondskerk, en dat is iets om trots op te zijn,’ zegt Bos. Zij is jongerenwerkster in Uithuizermeeden, en was voorheen de eerste jongerenwerkster binnen de GKv – toen in Zuidhorn. ‘Het feit dat je gedoopt bent, is iets om je over te verwonderen. God heeft jou uitgekozen – wat zijn dan de drie uur per zondag in de kerk? Natuurlijk is het geloof niet heel gemakkelijk. Ik ben ervan overtuigd dat we de jongeren tweetalig moeten opvoeden. Zowel de taal van het gewone leven als de taal van de Bijbel. Dat levert vragen op, maar samen met een aantal andere jeugdwerkers ben ik er voor hen, om met hen de vragen te beantwoorden.’

Verbondskerk Bos houdt zich in Uithuizermeeden bezig met de praktische vormgeving van het onderwijs aan jongeren tussen de 0 en 25 jaar jong. ‘Specifiek gaat het in mijn werk om jongeren die zich aan de zijlijn van de kerk begeven. Zij horen er ook bij, en door hun verantwoordelijkheid te geven kun je hen bij de verbondskerk betrekken.’ Hetzelfde zegt Duurt Vonck, jeugdpredikant van de gemeente in Houten. In het voorjaar van 2010 is hij daar begonnen. ‘Ik ben gemeentepredikant met een speciale opdracht voor de jeugd. Met de prediking dien ik de hele gemeente, met het pastoraat en onderwijs richt ik mij op de jongeren tot 25 jaar. Daarnaast is het mijn doel om te gaan werken aan een helder en overzichtelijk jongerenbeleid, van wieg tot volwassenheid.’ Vonck ziet dat jongeren niet veel worden betrokken bij de kerk en dat ze juist bij gereformeerde kerken afhaken. ‘De tijd waarin de jongeren van nu leven, is een heel andere tijd dan waarin de ouderen van nu opgroeiden’. Als voorbeeld noemt hij de school van zijn dochtertje. Tijdens een open avond was Vonck verbaasd over de manier waarop zij les kreeg. Onderwijs met gebruik van

computers: in zijn eigen basisschooltijd was dat ondenkbaar. De wereld is sterk veranderd in de afgelopen twintig jaar. ‘Binnen de kerk zijn er zeker drie of vier generaties aan te wijzen met een eigen taal, leerstijl en dus ook vorm van geloven. De onderlinge verschillen leiden vaak tot onbegrip, en dat is niet nodig. Als je met elkaar in gesprek gaat over het evangelie, kun je elkaar gaan begrijpen en kun je samen tot herkenning komen van iets moois: God die niet verandert.’

Niet maakbaar Jan Maarten van Faassen is jongerenwerker in Zuidhorn, en herkent die generatiekloof wel. ‘De wereld om de jongeren heen is tegenwoordig veel groter en veel dichterbij dan vroeger. Als ik als jongen een vraag had over een onderwerp en ik vroeg er mijn ouders naar, moest ik wachten tot een bepaalde leeftijd voordat ik antwoord kreeg. Als jongeren van nu niet gelijk een antwoord op hun vragen krijgen, zoeken ze wel op internet en krijgen ze antwoorden uit hele andere hoeken. Maar de vraag is of dat ook de antwoorden zijn die ze nodig hebben.’ De boodschap van de wereld is dat alles

Jan Maarten van Faassen ///

Petranel Bos - de Groot ///

Duurt Vonck ///

maakbaar is in het leven. 'Maar het leven is juist niet maakbaar. We kunnen wel van alles doen, maar we zijn zondige mensen,' zegt Bos. 'Dat is tegelijk de mooie boodschap van de gereformeerde kerk: we zijn zondige mensen, maar wel zondige mensen die zijn verlost en die leven in dankbaarheid. Daarom is het mooi om de wet elke zondag te horen, zodat we ook elke keer weer horen dat God toch van ons houdt en ons wil veranderen.'

Van Faassen vult haar aan. De orthodoxe leer, de regels van de gereformeerden zijn in balans met het uitdragen van Gods liefde. We moeten niet de nadruk leggen op één aspect van het geloof. 'Als gereformeerden nemen we de Bijbel serieus als leidraad in ons leven. We hebben regels waar we ons aan houden. Maar tegelijk is er de liefde. Jezus was ook orthodox in het naleven van de regels, maar tegelijk bood Hij zijn liefde aan. Het zou mij niets verbazen als veel gereformeerden vrijwilligerswerk doen in de kerk en de maatschappij. Op die manier krijgt hun geloof vorm in de praktijk, en daar gaat het om in de kerk.'

Vonck: 'We moeten waken voor eenzijdigheid in onze boodschap naar jongeren. De nadruk moet niet alleen liggen op het feit dat we zondig zijn, of dat we juist geliefd zijn. Aan de ene kant zijn wij mensen zondiger en gebrekiger dan we ooit kunnen beseffen. Aan

de andere kant zijn we meer geliefd en geaccepteerd dan we ooit durven geloven. Beide kanten zijn essentieel in ons geloof.'

Gouden schoenen Jongeren zijn onmisbaar in de gemeente, ook al hebben ze niet overal een antwoord op en gedragen ze zich wel eens tegendraads. 'Jongeren kunnen beslist verantwoordelijkheden dragen. Dat wordt alleen niet vaak ingezien door ouderen. Jongeren nemen hun verantwoordelijkheid als soldaat en gaan naar Uruzgan. Maar voor kerkenraadzaken krijgen ze geen verantwoordelijkheid. Daar zit een groot manco. Verantwoordelijkheid geven geeft binding, een gevoel van eigenaarschap; dat is wat jongeren nodig hebben om zich te binden aan in dit geval de kerk,' aldus Bos. 'Als jongerenwerker vind ik het belangrijk om jongeren te begeleiden in hun geloofsleven, net zoals dat zij worden begeleid op school of op andere manieren,' zegt Bos.

Van Faassen: 'Jongeren moeten wel hun mond opendoen in de kerk. Als ze niets zeggen, komt hun boodschap ook niet over. De jongeren komen wel eens naar me toe met de vraag of ze iets mogen organiseren. Prima, zeg ik dan, doe het maar, ga je gang maar.'

Veel werk van de jongerenwerkers gebeurt 's avonds, het moment van de dag waarop andere werkers thuisko-

men van hun werk. Van Faassen: 'Vroeger werd er van dominees gevraagd dat ze alles konden. Tegenwoordig zien we in dat dit niet altijd zo werkt. En dus kiezen sommige kerken ervoor om het werk dat blijft liggen, te laten oppakken door een jongerenwerker. Op deze manier komt het een beetje over alsof ik overal wat brandjes blus, maar dat is niet zo. Ik ben juist heel gestructureerd aan het werk, met bijvoorbeeld een meerjarenplan. Dat is het verschil met een kerkelijk werker, die vaak tijdelijk het werk van een predikant aanvult.'

Bos: 'De verwondering van Gods kind zijn is zo groot, zo diep. God wil dat zijn kinderen stralen, dat ze erbij horen, zoals in Psalm 8 staat. Ik zeg daarom tegen jongeren dat ze op gouden schoenen lopen: ze zijn meer dan overwinnaars! Als ze die weer zien, kunnen ze weer met een opgeheven hoofd verder met hun leven.'

Dat is waar de jongerenwerkers en de jeugdpredikant mee bezig zijn: zich verdiepen in jongeren en hun wereld, hen verbinden met het evangelie en de gemeente, hun vragen beantwoorden en hun verantwoordelijkheden geven. Als jongeren ergens een volwaardige plek zouden moeten hebben dan is het toch wel in de kerk, waar zelfs een klein kind een volwaardig kind van God genoemd wordt.

Raak thuis in de Bijbel

TEKST: ARD VAN DER LUGT, PREDIKANT TE ALMKERK/WERKENDAM ///

Zo'n twee jaar geleden bogen we ons als kerkenraad van Almkerk over de vraag: welke zorgpunten zie je nu vooral in het gemeentelven en in het leven van gemeenteleden? De gedachten uit de brainstormsessie zetten we op een rijtje, met waar mogelijk al wat ordening in prioriteiten. We constateerden dat heel veel was terug te brengen tot onmacht en onkunde in het omgaan met de Bijbel.

We maakten onderscheid: waar sprake van *onwil* is moet je vermanen. Maar waar sprake is van *onmacht en onkunde* in het omgaan van de Bijbel, is eerder toerusting nodig dan vermaning. Dit bracht ons ertoe om begeleiding op te zetten, om de omgang van de gemeenteleden met de Bijbel te verdiepen. Dat werd voor ons een kernpunt; daar wilden we als kerkenraad veel in investeren, onder het motto: 'Raak thuis in de Bijbel!' We zagen in dat de omgang met de Bijbel als het ware de ruggengraat is van de gemeente. Als je problemen hebt met je rug, heeft je hele lichaam er last van; met een gezonde ruggengraat kun je 'je rug recht houden'. Uit de Bijbel leren we God kennen en zijn bedoelingen door Jezus Christus; door de Bijbel gaan we ons leven in zijn licht zien. Dat stuurt ons in de keuzes die we maken. Investeren in deze ruggengraat heeft effect op allerlei terreinen van het gemeentelven: het kan de verbondenheid in de gemeente versterken; het kan verder brengen in het pastoraat, omdat je elkaar wilt vinden in het Woord van God en je daardoor wilt laten aanstu-

ren; het geeft missionair ook kansen, omdat mensen die belangstelling hebben voor de Bijbel erbij betrokken kunnen worden; verder is het van invloed op de kerkdiensten en hoe je naar de preek luistert.

Samenhang Thuis raken in de Bijbel begint ermee dat je de grote lijn van de Bijbel leert zien. Wil je de Bijbel goed gaan begrijpen, dan moet je gaan zien hoe het een groots samenhangend verhaal is, waarin God uittekent hoe Hij met deze wereld bezig is en hoe dat allemaal samenkomt in Jezus Christus. Ik heb een cursus opgezet, waarin we in acht avonden door het grote verhaal van de Bijbel heen gaan. Ik heb hiervoor geput uit wat in het Engels *biblical theology* heet, een benadering die de Bijbel wil lezen en begrijpen vanuit dat grote verhaal van God (zie www.biblicaltheology.nl). Inmiddels hebben we in de gemeente deze cursus van acht avonden vijf keer gedaan, waarmee we ongeveer een kwart van de belijdende leden hebben bereikt. Elke keer waren er meer gemeenteleden die zich aanmeldden. In het najaar van 2009 was er ook in de regionale dagbladen geadverteerd

voor deze cursus, vanuit de overtuiging dat we hier iets belangrijks in handen hebben en anderen daarin willen laten delen. Daardoor deden er ook mensen van buiten onze gemeente mee met deze cursus.

Zo proberen we in Almkerk de ruggengraat van het lichaam van Christus te versterken, biddend dat onze 'liefde blijft groeien door inzicht en fijnzinnigheid, zodat we kunnen onderscheiden waar het op aan komt' (Filip. 1:9-10).

Een paar reacties:

'De Bijbel is veranderd van een boek met stukjes die je kan toepassen op jezelf, tot een verhaal waar je zelf deel van bent en meedoet.'

'Het was mooi om met ouderen en jongeren geconcentreerd met Gods Woord bezig te zijn en dingen te ontdekken.'

'Het mooiste is dat ik mezelf in Gods verhaal kan plaatsen.'

'God is dichtbij gekomen voor me, in zijn grote werk en liefde, ook voor mij.'

'Ik heb Gods grootheid nog beter leren kennen.'

'Ik begrijp de preken beter en kan er beter naar luisteren.'

‘Dit heb Ik voor jou gedaan’

TEKST: PIET HOUTMAN, PREDIKANT EN DOCENT THEOLOGIE IN DIENST VAN DE VERRE NAASTEN ///

Marga is ziek. Ze voelt zich ongelukkig. Misschien moet ik bidden, denkt ze. En dan eerst iets uit de Bijbel lezen. De geschiedenis van koning Hizkia schiet haar te binnen: die was ziek, hij bad, en toen werd hij beter! Met wat moeite vindt ze de geschiedenis in haar bijbeltje. Het is een bemoedigend verhaal! Ja, God zal ook naar mij luisteren als ik bid. Hij kan mij genezen.

Maar toch ... Marga twijfelt: bij mijn bed komt er geen profeet die zegt dat ik weer beter zal worden. Ik krijg geen teken. En die plak gedroogde vijgen, dat is maar een vreemd geneesmiddel, of verbandmiddel; dat zou ik nooit doen. Waarom staat er nou geen ‘gewoon’ verhaal in de Bijbel, over ‘gewone’ mensen die genezen werden op het gebed? De Heer Jezus heeft massa’s mensen genezen, toen hij op aarde was. Maar er is altijd iets speciaals in die verhalen. Nu zijn er zoveel mensen die al maar bidden en toch niet beter worden...

Kort door de bocht Op het eerste gezicht lijkt het heel aantrekkelijk om dat Bijbelverhaal over Hizkia kort-door-de-bocht toe te passen. Zo wordt de Bijbel dan ook vaak gebruikt, ook in preken, wereldwijd. Deze manier van Bijbellesen en preken spreekt direct aan. Die vraagt weinig Bijbelkennis. En die lijkt rechtstreeks op jouw – in dit geval Marga’s – situatie van toepassing. Maar dat Bijbelgedeelte heeft een veel wijdere bedoeling. Het staat in het kader van een langere geschiedenis. Hizkia is de koning uit het huis van David,

waaruit volgens de belofte uiteindelijk de grote zoon van David zal voortkomen, de Christus. Voor ons allemaal. En nu, op het moment dat Hizkia ziek is, is het crisis: de aanval van koning Sanherib van Assyrië is nu aan de gang. En Hizkia heeft nog niet eens een zoon om hem op te volgen. Spannend! Hoe zal Gods belofte nu ooit werkelijkheid worden?

God maakt geschiedenis Die verbanden, waarin dit verhaal staat, moeten in een goede preek in ieder geval aan de orde komen. Dan is er niet maar een lijntje tussen één persoon uit het verleden, Hizkia, en één in het heden, Marga. Dan krijg je zicht op het machtige werk van God de eeuwen door. Je staat als preekhoorder, samen met al die mensen – het volk Israël door de eeuwen heen en de kerk van het Nieuwe Testament – onder een geweldige koepel, een ruimte die God voor jou gecreëerd heeft. Je staat daarin samen met je broeders en zusters, dichtbij en overal. Dat lucht op. Dat is uiteindelijk veel bemoedigender. Het bouwt op: een grote gemeenschap. Het inzicht dat de Bijbelse geschiede-

nis zo opgevat en zo gepreekt moet worden, is in Nederland in de gereformeerde theologie van de twintigste eeuw systematisch ontwikkeld: de ‘heilshistorische prediking’. Een paar jaar in het buitenland hebben me des te scherper laten zien hoe bevoorrecht wij daarmee zijn en hoe goed het zou zijn om dat met anderen te delen. Dat heeft geresulteerd in m’n boek *‘This Is Your God!’ Preaching Biblical History* (Delhi 2010). Daarin zet ik de principes uiteen, maar geef ik ook methodische aanwijzingen en preekschetsen.

Op onze website www.dereformatie.nl vindt u de uitwerking van deze gedachtegang door ds. Houtman.

Bijbels verantwoord kiezen

TEKST: HANS SCHAEFFER, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Ethiek is méér dan alleen het maken van morele keuzes. Het gaat ook om het aanleren van een christelijke manier van leven. Drie recente boeken op dit terrein wil ik hier graag aanbevelen.

Het eerste boek is van de Amerikaanse predikant Kevin DeYoung, *Doe iets! Een bevrijdende visie op de wil van God*. Hij constateert dat (Amerikaanse) christenen vaak op een onzuivere manier proberen te zoeken naar Gods wil: door het willekeurig openslaan van de Bijbel, eindeloos bidden om een teken of het verwarren van subjectieve ervaringen met Gods leiding. In negen korte, goed leesbare hoofdstukken geeft hij een schets van een nuchtere, Bijbelse zoektocht naar leiding van God. Veel christenen wachten op Gods speciale leiding als ze voor een belangrijke keuze staan: welke baan, welke man of vrouw, welke woonplaats, welke opleiding? Belangrijker dan dit afwachten is: doe iets! Maak een keuze, durf fouten te maken, en probeer in ieder geval niet jouw keus gelijk te stellen aan Gods leiding. DeYoung gebruikt regelmatig Bijbelteksten, hoewel dat niet het hoofddoel van het boek is. Helder, duidelijk, goed leesbaar voor jongeren, met veel actuele en aansprekende voorbeelden.

Het tweede boek is een soort verdieping van hetzelfde thema: J.I. Packer en Carolyn Nystrom, *De belofte van de herder*.

Gods leiding in onze keuzes. Het boek geeft meer theologische en filosofische achtergronden. Packer maakt veel werk van het bespreken van Bijbelse thema's, verhalen en teksten. De taal is wat abstracter, en de vertaling is ook weerbarstiger dan die van het vorige boekje. Opvallend is dat ook Packer en Nystrom uitkomen bij het Bijbelse begrip 'wijsheid'. Wie als christen goede keuzes wil leren maken, niet alleen morele keuzes maar ook levenskeuzes over baan, opleiding, gezin of huwelijk, zal de weg van de wijsheid moeten leren gaan. Door het lezen van de Bijbel, het leren van wijsheid, gesprek met goede christelijke vrienden, en het navolgen van de goede voorbeelden, leer je om met God keuzes te maken in je leven. Door de gespreksvragen ook geschikt voor kringwerk.

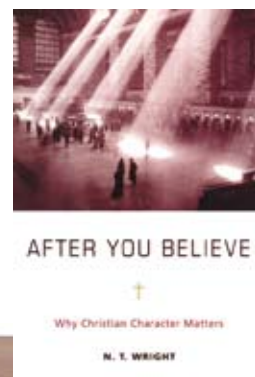
De anglicaanse bisschop en hoogleeraar Nieuwe Testament Tom Wright heeft een boek geschreven over hoe je deze wijsheid nu concreet aanleert (*After You Believe. Why Christian Character Matters*). Wright gaat verder waar de twee andere boeken ophouden. Want

wijsheid is prima, maar hoe verkrijg je die als christen? Op welke manier leert een christen z'n christelijke gedrag te ontwikkelen? Het antwoord van Wright is: een christelijk karakter vergt een bekering van je 'eerste natuur' zodat christelijk handelen je 'tweede natuur' wordt. Deze verandering van karakter verkrijg je alleen wanneer je samen met je medechristenen in de context van de christelijke kerk je nieuwe levensstijl gaat oefenen. De stijl van Wright is zeer helder, vol overtuigingskracht, en met keur aan uitgebreide Bijbelse voorbeelden en uitleg. Wright weet ook in dit boek zijn overzicht en inzicht in de Bijbel heel concreet te maken, waardoor hij in ieder geval mij meestal enorm enthousiast kan maken.

- Kevin DeYoung, *Doe iets! Een bevrijdende visie op de wil van God*, De Vuurbaak: Barneveld 2010.

- J.I. Packer en Carolyn Nystrom, *De belofte van de herder. Gods leiding in onze keuzes*, Voorhoeve: Kampen 2009.

- N.T. Wright, *After You Believe. Why Christian Character Matters*, HarperOne: New York 2010.

Als gereformeerden benadrukken we graag het 'sola scriptura' ('de Schrift alleen'). Betekent dit dat je bij belangrijke praktische vragen alleen maar naar de Bijbel hoeft te luisteren om een antwoord te vinden?

'Eenvoudig de Bijbel lezen' – dat klinkt mooi. In een aantal vragen en situaties kun je dat ook rustig zo zeggen. Maar het moet vooral geen slogan worden waarmee je suggereert dat wij meestal wel snelle antwoorden in de Bijbel kunnen vinden. Dat zou biblicisme zijn. God geeft ons de Bijbel niet als één-op-één antwoordenboek.

Hoe vindt een christen betrouwbare antwoorden?

Daar zijn altijd drie luistergebieden voor nodig: *de Bijbel, de kerk en de leefwereld*.

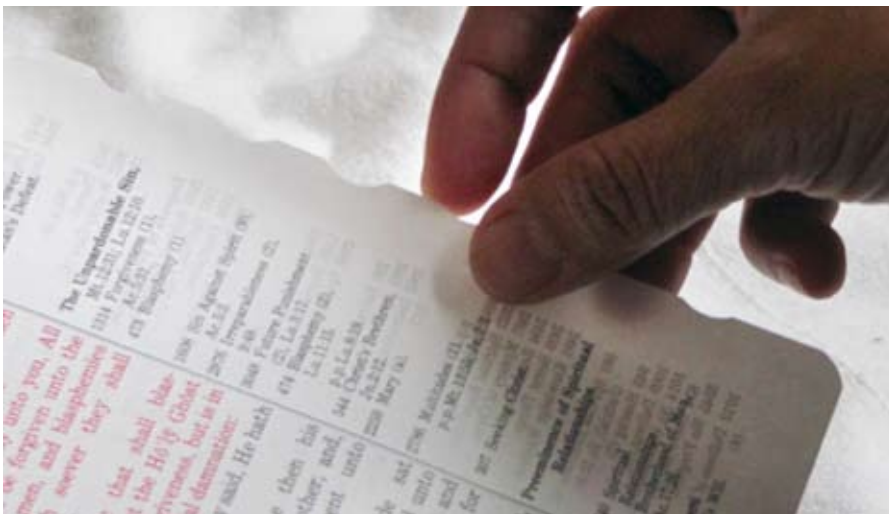
Allereerst *de Schriften*. Die zijn vol van leven en waarheid. God geeft ons daar in gevarieerde vorm allerlei gezichtspunten in mee voor de hele breedte van het leven. Hij doet dat niet maar op één manier. Bekend is het onderscheid dat J. Douma maakt tussen de Schrift als richtingwijzer, als gids, als voorbeeld en als wachter. De functie van passages uit de Schrift verschilt. En J. van Bruggen heeft erop gewezen dat wij geen boek-gelovigen zijn, maar mensen die in de gemeenschap van de kerk samen wijsheid mogen ontwikkelen. Niet als een nieuwe openbaring naast de Bijbel. Maar wel als doordenking en uitwerking ervan.

Het tweede luistergebied is daarom *de kerk*, met haar belijdenis, haar dogma's, de theologische tradities die er zijn. En ook met de overtuigingen, geschriften en voorbeelden die je kunt vinden bij de wereldwijde kerk van vroeger en nu. Er is een eeuwenlange en multinationale verwerking van de Schriften geweest. Je moet zorgen dat je daar naar luistert en er je winst mee doet.

Het derde luistergebied is *onze leefwereld*. God is niet alleen de Gever en Auteur van de Bijbel, maar ook de Schepper van deze wereld. Met allerlei gegevens van ons aardse leven moeten we rekening houden wanneer we in de praktijk onze keuzes maken. Onze creatuurlijke condities, onze cultuur, sociale en psychologische factoren, die leveren allemaal aspecten die meegewogen moeten worden.

Luisteren en antwoord vinden is een proces. We beginnen vaak midden in de praktijk. Allerlei leefwereldgevoelens spelen dus al een rol nog voordat we de Bijbel opengedaan hebben. En de traditie laat zich vaak ook al sterk gelden. Dan is het heel nodig om met eerbied de Bijbel te bestuderen. Niet als rationele exercitie, maar om gevoelig te worden voor wat onze lieve God wil, welke kant Hij ons uitwijst. Op die manier gelezen heeft de Bijbel prioriteit en unieke betekenis vergeleken met de beide andere dimensies. Nergens horen we God zo diep en maatgevend spreken als in de Schriften.

Goed luisteren in elk van de drie dimensies dus. Maar dat is nooit mogelijk zonder de werking van de Heilige Geest. Zijn leiding moeten we steeds zoeken, boven onze eigen vragen en wijsheden uit.

NATIONALE BIJBELZONDAG - HANDREIKING

Op de laatste zondag van oktober doen elk jaar honderden kerken mee aan de Nationale Bijbelzondag. Elke zondag is Bijbelzondag, maar op deze speciale zondag vierten we als kerkgangers dat we een Bijbel hebben en staan we stil bij het bijbelwerk in Nederland en daarbuiten. De Bijbelzondag valt dit jaar op 31 oktober en is een onderdeel van de Bijbel10daagse. Het Nederlands Bijbelgenootschap organiseert de Bijbel10daagse van 29 okt. tot en met 7 nov. a.s., met als doel zo veel mogelijk mensen te motiveren om de Bijbel te gebruiken. De viering van Nationale Bijbelzondag is een van de hoogtepunten van de Bijbel10daagse. Speciaal voor kerkelijk werkers en voorgangers biedt het Nederlands Bijbelgenootschap een handreiking met suggesties voor de viering van Nationale Bijbelzondag op zondag 31 oktober. In de handreiking zijn onder meer exegetische aantekeningen bij Lucas 19:1-10, de tekst die op Bijbelzondag op het leesrooster staat; een bezinning van Ciska Stark, rector a.i. van het Doopsgezind Seminarium en een achtergrondartikel over toekomstverwachting in het Nieuwe Testament te vinden. Ook geeft de handreiking er een aantal suggesties voor de liturgie, samengesteld door Sytze de Vries, predikant en dichter.

Dit jaar is het thema van de Bijbel10daagse: 'Toekomst'. Hiermee willen we, als NBG, benadrukken dat de Bijbel perspectief biedt, in verschillende situaties, voor nu en straks. In de Bijbel is toekomst, dichtbij of veraf, een belangrijk thema. Voor velen is de Bijbel een boek dat ook gaat over hun eigen toekomst, een boek dat moed geeft om verder te gaan, juist in moeilijke omstandigheden. Ook de verhalen die voor de Bijbelzondag op het oecumenisch leesrooster staan passen bij het thema. Abram (Genesis 12:1-9) en Zacheüs (Lucas 19:1-10) gaan beiden vol vertrouwen een voor hen onbekende toekomst tegemoet.

De handreiking is op te vragen bij info@bijbelgenootschap.nl of te downloaden via www.bijbel10daagse.nl.

CONFERENTIE TE LEUVEN

Refo500

*De opleiding van de
seculiere geestelijkheid
aan grootseminaries
en universiteiten in de
Lage Landen tijdens de
Nieuwe Tijd.*

Het Concilie van Trente is één van de mijlpalen in de geschiedenis van de katholieke kerk. In het kader van de katholieke hervorming en contrareformatie werd een grotere nadruk gelegd op een degelijke vorming van de seculiere priesters. Op 30 september en 1 oktober 2010 wordt in het Leuvense Heilige Geestcollege een conferentie georganiseerd, waarin de opleiding van de seculiere geestelijkheid aan grootseminaries en universiteiten in de Lage Landen wordt bestudeerd. Daarbij komt eerst de invloed van het concilie van Trente op de seminarieopleiding aan bod (Heinz Finger), worden de totstandkoming en de organisatie van de seminaries in de Lage Landen geschetst (Edward De Maesschalck, Jan Roegiers), en wordt de opleiding van de clerus aan de hand van de gebruikte handboeken onderzocht (Theo Clemens). Verder worden aspecten onderzocht van de opleiding aan de verschillende diocesane seminaries, zoals Gent (André De Winter), Brugge en Ieper (Kurt Priem), Doornik (Philippe Desmette), Luik (Jean-Pierre Delville), Antwerpen (Marcel Gielis, Marie-Juliette Marinus), 's Hertogenbosch (Jan Peijnenburg) en Roermond (Paul W.F.M. Hamans). Daarnaast worden ook deelaspecten van de opleiding van de clerus aan de universiteiten van Leuven en Douai bestudeerd (Toon Quaghebeur, Wim François). Bovendien hoort bij deze conferentie een vergelijkend onderdeel, waarin aandacht wordt besteed aan de opleiding van de priesters van de *Oud-bisschoppelijke Clerezie* (Angela Berlis), van

de gereformeerde predikanten in het noorden van de Lage Landen (Herman Selderhuis), en van de opleiding en de examens van de geestelijkheid in het bisdom Trier (Jean-Claude Muller). Deze conferentie wordt gehouden in het kader van het project Refo500, dat de vijfhonderdste verjaardag van de reformatie en katholieke hervorming herdenkt en dat onder andere aandacht wil geven aan het thema 'Onderwijs en wetenschap'.

Zie voor meer informatie en de wijze van aanmelding: http://theo.kuleuven.be/page/centr_geschfac_congressen_2010/

LANDELIJKE DIAKENDAG 2010

De centrale diaconale conferentie, CDC 2010, gaat over armoede. Armoede is een actueel thema dat sterk verbonden is met het werkveld van de diaken. De kans is dan ook groot dat u er een keer mee in aanraking zult komen. Daarom willen we hier samen over doorpraten en van elkaar leren.

Vragen die o.a. aan de orde komen zijn: Hoe zit het met wet- en regelgeving en welke mogelijkheden heb je daarbinnen als diaconie? Hoe zit de wereld van schuldhulpverlening eigenlijk in elkaar en welke rol heb je daarin als diaken? Welke richtlijnen zijn er voor het helpen van gemeenteleden en niet-gemeenteleden? Wat kan de diaconie preventief doen?

Waar zie jij het aan als gezinnen langzaam verarmen?

Wat is diaconie allereerst: geld geven of inkomen helpen regelen?

Besef jij dat hulp vragen, vernederend kan zijn?

Hoe signaleer je armoede en (hoe) kaart je dat aan in een gesprek?

Hoe zit het met wet- en regelgeving en welke speelruimte heb je daarbinnen als diaconie?

Zie jij of er armoede is, bij een zelfstandig adviseur met een VW Passat?

Deze en andere vragen staan centraal op de komende landelijke diakendag.

Sprekers zijn Cieka Galenkamp, werkzaam als projectleider van de voedselbank in Amersfoort. Zij wil graag diaconieën activeren bij het helpen bij nood onder eigen gemeenteleden maar ook in de samenleving. Verder spreekt Herman van Well. Hij is jarenlang werkzaam geweest als diaconaal consulent voor de CGK. Herman heeft een duidelijke mening als het om armoede gaat; 'armen zijn de kerk een zorg!'

Het programma van deze dag duurt van 10.30 - 15.30 uur. De 118e centrale diaconale conferentie wordt gehouden in de Kandelaarkerk te Amersfoort op D.V. 2 oktober a.s.

Aan deelname van deze dag zijn geen kosten verbonden.

Voor meer informatie:

www.diaconaalsteunpunt.nl.

EE4 TRAINING TE EINDHOVEN

Als je ... handvatten wilt voor evangelisatie en pastoraat,
Als je ... visie op evangelisatie wilt krijgen,
Als je ... over kernzaken en niet over bijzaken wilt praten...

Het EE-programma is een evangelisatiemethode die het missionair bewustzijn van de gemeente versterkt en daarbij het instrumentarium aanreikt om nieuwe mensen te begeleiden. De officiële naam voor deze training is Evangelisatie Explosie IV. Het getal 'IV' duidt op de vier doelen van EE.

EE training 8 - 12 november 2010

In november wordt een intensieve training van 5 dagen aangeboden, deze keer in Eindhoven.

Wil je meer doen aan het vormgeven van het missionaire aspect van jullie gemeente, dan is dit een goede gelegenheid. Je kunt inschrijven met een gemeenteteam van maximaal 4 mensen, waaronder de predikant. Informatie over deze training kun je vragen bij het centrum dienstverlening gereformeerde kerken en bij ds. Jacob Glas uit Maastricht.

NAJAARSPROGRAMMA AKZ+

Vanaf oktober organiseren de TUApeldoorn, TUKampen en de GHZWolle de volgende modules voor geïnteresseerden in de theologie:

- Hedendaags spreken over God, over de relatie tussen God en mens; docenten: prof. dr. H.G.L. Peels, drs. E. Brink, drs. A.M.J. Leene, dr. R.T. te Velde;
- Uittocht, intocht en Rechtertijd, over Bijbel, archeologie en actualiteit; docenten: dr. W.H. Rose, dr. K. van Bakkum, drs. A. Versluis, prof. dr. M.J. Paul;
- Pastoraat & psychologie, over geloofsontwikkeling en de vraag, hoe gezond geloof voor mensen is; docenten: prof. dr. G. Glas, drs. W.C. van der Horst

Meer weten? Kijk op www.akzplus.nl

DEBATTENREEKS FORUMC

Dit najaar presenteert ForumC een serie debatten. Onze visie is dat debatten bijeenkomsten zijn waar in de meeste gevallen christenen en niet-christenen voor een gemengd publiek debatteren over een brandende kwestie. De debatten vinden tweewekelijks plaats op een donderdagavond van 20.00 uur - 22.00 uur in 't Stadscafé De Observant in Amersfoort. Voor ForumC donateurs en leden van co-organisaties zijn de debatavonden gratis. Anderen betalen € 5,- bij binnenkomst. De drankjes gedurende deze avond zijn voor eigen rekening. Aanmelden is gewenst en kan o.v.v. naam, adres en datum debat via info@forumc.nl of t. 088 - 326 33 46.

Thema's:

Op 14 oktober: de christelijke onderbuik, over culturele eenkennigheid en xenofobie, met Jan-Dirk Snel, mede-oprichter van het Comité voor de Rechtsstaat, Koen Vossen, die als historicus promoveerde op populistische stromingen, ook in het gereformeerde volksdeel en Bart-Jan Spruyt, bekend publicist en voorzitter van de Edmund Burke Stichting.

Op 28 oktober: Verzuiling voorbij, staatschool op komst? Rens Rottier van Driestar Educatief neemt de handschoen op en gaat in debat met Ewald Engelen. Het debat wordt geleid door Roel Kuiper. Op 11 november: Geen subsidie voor religie.

Meer informatie over deze debatavonden is te vinden op www.forumc.nl.

UIT DE KERKEN ///

Adreswijzigingen:

Ds. E.J. van den Bos
Jan Prinsstraat 15, 7552 HL Hengelo
Tel.: 074-3490512
E-mail: pastorjaap@kpnmail.nl

Ds. H.J. Visser (Daarlerveen/
Bruchterveld) tijdelijk adres:
Rheezeweg 79, 7771 TD Hardenberg

Ds. G. Roorda (Zeist) nieuw adres:
Godfried van Seijstlaan 50, 3703 BT Zeist
Tel.: 030-6919974.

Bedankt:

Voor Schildwolde (wijk West):
M.O. ten Brink te Roodeschool.

Beroepen:

Te Gees: kandidaat A.C.N. Geertsema
te IJsselmuiden.

Jubileum:

Appingedam - vijftiengintig jaar
predikant: ds. K.S. Winter (1946).
Standplaatsen: Drogeham (1985), Heerde-
Wapenveld (1991, vanaf 2000 Wapenveld)
en Appingedam (2005).

ACTUELE
THEMA'S

INSPIREREND
KERK ZIJN

Neem nu een jaar-
abonnement voor
2011 en ontvang de
komende nummers
van 2010 GRATIS!

JA,

☐ ik wil een jaarabonnement

☐ ik geef een jaarabonnement kado aan:

Naam

Adres

P.C. Woonplaats

E-mailadres

afzender:

Naam

Adres

P.C. Woonplaats

E-mailadres

Rekeningnummer

Voor een jaarabonnement op De Reformatie betaalt u € 49,95.

**Stuur deze bon naar: De Reformatie, postbus 89, 7730 AB
Ommen of meldt u aan via: www.dereformatie.nl.**

Schooldag 2010

verbindt Bijbel en Leven

samenzang
colleges
ontmoeting
gesprek

vrijdag 24 september
aanvang 10.00 uur
Kampen

Theologische Universiteit
GEREFORMEERDE KERKEN

www.schooldagkampen.nl

Donatus
verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en alles wat daarbij hoort. Zoals doopvonten, kanselbijbels en orgels. Ook voor vrijwilligers en werkers in kerkelijke dienst hebben we passende verzekeringen. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om met een gerust hart uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Donatus is een onderlinge verzekeringsmaatschappij zonder winst oogmerk. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700